Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο στρατηγικός προσανατολισμός της ΕΕ»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 140/04)

Εισηγητής: ο κ. **Christian MOOS**

Συνεισηγητής: ο κ. **Peter CLEVER**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας:	14.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	163/1/5

1. **Σύνοψη και συστάσεις**

1.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου. Πρόκειται για έναν κατάλογο πολύ σημαντικών συγκεκριμένων σχεδίων και μέτρων που ενισχύουν την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι ο προσανατολισμός πρέπει να διευρυνθεί ώστε να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και ότι η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία αυτή.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ασφάλεια υπερβαίνει κατά πολύ την άμυνα και ότι μια ολοκληρωμένη στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ θα πρέπει επίσης να επικεντρωθεί σε μη στρατιωτικές και προληπτικές πτυχές, προκειμένου να στηρίξει και να συμπληρώσει τα επιμέρους συγκεκριμένα αμυντικά μέτρα.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχει η πρόληψη για την κοινωνική δικαιοσύνη, τις οικονομικές προοπτικές και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η κοινωνική ειρήνη και η οικονομική σταθερότητα αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις για τη μη άσκηση βίας. Ο περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη και η διαχείριση των επιπτώσεών της είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης και της ειρήνης παγκοσμίως.

1.4. Στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη ο ρόλος τον οποίο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών για την επίτευξη μεγαλύτερης ανθεκτικότητας έναντι των υβριδικών επιθέσεων και της συστηματικής υπονόμευσης της συνοχής και της αλληλεγγύης, εντός και μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, από εχθρικές δυνάμεις.

1.5. Η πολιτική μη στρατιωτικής και προληπτικής ασφάλειας συμβαδίζει με τις στρατιωτικές αμυντικές ικανότητες. Οι τελευταίες πρέπει να θεωρούνται προαπαιτούμενο για την ασφάλεια και, όσον αφορά το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, ως προληπτικής φύσης επίσης.

1.6. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι ο στρατηγικός προσανατολισμός παρουσιάζει μια υπερβολικά θετική εικόνα της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

1.7. Το ΝΑΤΟ δεν είναι μόνο στρατηγικός εταίρος της ΕΕ, αλλά και ο βασικός της εγγυητής ασφάλειας. Οι Ευρωπαίοι πρέπει να προσφέρουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στο ΝΑΤΟ μέσω μέτρων που ενισχύουν τη δική τους ικανότητα στρατηγικής δράσης. Η ΕΕ και το ΝΑΤΟ δεν έχουν μέχρι στιγμής αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό της συνεργασίας τους. Η ενίσχυση του ευρωπαϊκού πυλώνα ασφάλειας και άμυνας συνεπάγεται ενίσχυση του ΝΑΤΟ.

1.8. Τέλος, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες και να δημιουργήσει μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση ως τον ευρωπαϊκό πυλώνα του ΝΑΤΟ, διασφαλίζοντας ότι αυτή σέβεται πλήρως και συνάδει με την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών της.

1.9. Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει μια καλύτερη κατανόηση της κρίσιμης σημασίας της διατλαντικής εταιρικής σχέσης για το ΝΑΤΟ και, ως εκ τούτου, για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

1.10. Πάρα πολλά μέλη της ΕΕ παραμελούν εδώ και πολύ καιρό τις αμυντικές τους δεσμεύσεις και ικανότητες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα οι ένοπλες δυνάμεις τους να έχουν καταλήξει να είναι άκρως υποεξοπλισμένες, απροετοίμαστες και χωρίς διαλειτουργικότητα,

1.11. Τα μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συντονίζουν καλύτερα την ανάπτυξη των εθνικών ικανοτήτων και τον αμυντικό σχεδιασμό και να βασίζονται πολύ περισσότερο σε κοινές προμήθειες. Πρέπει να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών αμυντικών ικανοτήτων μέσω πολύ καλύτερου συντονισμού των εθνικών βιομηχανικών πολιτικών.

1.12. Η ευρωπαϊκή ικανότητα δράσης πρέπει να ενισχυθεί με την καθιέρωση συστήματος λήψης αποφάσεων με πλειοψηφία για τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

1.13. Ως σημαντικό πρόσθετο στοιχείο του στρατηγικού προσανατολισμού, πρέπει να προσδιοριστεί ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών όσον αφορά την αλληλεγγύη, τη συνεργασία και την ανθεκτικότητα.

1.14. Η ΕΟΚΕ προτείνει δημόσια φόρουμ για στρατηγικές συζητήσεις σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο.

2. **Γενικές παρατηρήσεις**

2.1. Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας εξετάζεται ο αντίκτυπος του στρατηγικού προσανατολισμού και επιδιώκεται η πολιτική αξιολόγηση των συνδεόμενων με αυτόν ευρωπαϊκών στόχων και δυνατοτήτων από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ασφάλειας και άμυνας.

2.2. Η κοινωνία των πολιτών δεν είναι παραστάτης σε θέματα ασφάλειας και η φωνή της πρέπει να ακουστεί. Σε περίπτωση συγκρούσεων, οι πολιτικοί θεσμοί πλήττονται βαρύτατα και οι άμαχοι υφίστανται τις καταστροφικές συνέπειες του πολέμου.

2.3. Από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών, ο στρατηγικός προσανατολισμός έχει υιοθετήσει μια συσταλτική προσέγγιση της ασφάλειας, με ιδιαίτερη έμφαση στην άμυνα.. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ασφάλεια υπερβαίνει κατά πολύ την άμυνα και ότι μια στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ θα πρέπει να επικεντρώνεται περισσότερο σε μη στρατιωτικές και προληπτικές πτυχές απ' ό,τι συμβαίνει με τον στρατηγικό προσανατολισμό.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι ο αντίποδας έναντι της βίας και του πολέμου. Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει καλύτερα τους πολιτικούς, υλικούς και πολιτιστικούς πόρους της, προκειμένου να συμβάλει στην ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων και να αποτρέψει στρατιωτικές κλιμακώσεις, και σε αυτό ακριβώς έγκειται ενδεχομένως το δυναμικό της ΕΕ για σημαντική προστιθέμενη αξία — καθώς και ο αντίκτυπός της στον κόσμο μέχρι σήμερα. Η ΕΕ πρέπει να εντείνει αποτελεσματικά τις προσπάθειές της για επιστροφή σε πολυμερείς συμφωνίες ελέγχου των εξοπλισμών, για συμμόρφωση με τη Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων και για δέσμευση για πυρηνικό αφοπλισμό.

2.5. Μια πολυμερής τάξη που βασίζεται σε κανόνες είναι αναγκαία για την προάσπιση των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ, από κοινού με όλους τους ομοϊδεάτες εταίρους παγκοσμίως, πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να ενισχύσει και, όπου είναι αναγκαίο, να αποκαταστήσει και να ανανεώσει τη βασιζόμενη σε κανόνες πολυμερή τάξη. Η πολιτική σκληρής ισχύος και το «δίκαιο του ισχυρότερου» είναι μη συμβατά με τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Ασφάλεια χωρίς ελευθερία δεν έχει νόημα. Ταυτόχρονα, η ασφάλεια αποτελεί επίσης σημαντικό προαπαιτούμενο για την ελευθερία.

2.6. Η πολιτική μη στρατιωτικής και προληπτικής ασφάλειας δεν αντιβαίνει στις στρατιωτικές αμυντικές ικανότητες. Αντιθέτως, οι τελευταίες πρέπει να θεωρούνται προαπαιτούμενο για την ασφάλεια και, όσον αφορά το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, ως προληπτικής φύσης επίσης.

2.7. Οι πολιτικές και οικονομικές επενδύσεις στην ασφάλεια και την άμυνα απαιτούν ορθή και σοβαρή αξιολόγηση α) των συστημικών και β) των ουσιαστικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών της ΕΕ, καθώς και της ικανότητάς της i) να διασφαλίσει τη δική της ασφάλεια, ii) να προωθήσει τη σταθερότητα στις γειτονικές της χώρες, iii) να διασφαλίσει τις παγκόσμιες εμπορικές οδούς και την πρόσβαση σε κρίσιμα αγαθά και υλικά και, τέλος, iv) με τη βοήθεια των κρατών μελών της, να είναι αξιόπιστος και σαφώς προσηλωμένος εταίρος στις συμμαχίες, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για την ασφάλεια της Ευρώπης.

2.8. Η ασφάλεια και η ελευθερία δεν μπορούν να επιτευχθούν μόνο με στρατιωτικές ικανότητες. Απαιτείται μια ολιστική κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική προσέγγιση, καθώς και περισσότερη σοφία και προορατική δράση. Η προληπτική πολιτική και η επίλυση των συγκρούσεων με διπλωματικά και μη στρατιωτικά μέσα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα, η δε χρήση στρατιωτικής ισχύος πρέπει να παραμένει η έσχατη λύση. Ωστόσο, τούτο προϋποθέτει επίσης αξιόπιστες στρατιωτικές ικανότητες και την ακλόνητη βούληση για χρήση τους εφόσον αυτό είναι αναπόφευκτο. Η ΕΕ οφείλει να προστατεύσει πιο αποφασιστικά τα συμφέροντά της.

2.9. Η διατήρηση μιας δίκαιης ειρήνης είναι ο απώτατος στόχος του παγκόσμιου συστήματος ασφάλειας, η δε πολυμερής προσέγγιση είναι το καλύτερο μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ωστόσο, ο εν λόγω στόχος υφίσταται εντεινόμενες πιέσεις και η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις συστάσεις της Παγκόσμιας Έκθεσης για την Ειρήνη του 2022, ζητώντας την ανάληψη δράσης για την ενίσχυση της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής ειρήνης ([1]).

2.10. Η εφαρμογή μέτρων για την ενίσχυση των αμυντικών ικανοτήτων και την ενίσχυση της ασφάλειας απαιτεί μεγαλύτερη διοργανική συνοχή, απουσία στεγανών και, κυρίως, ισχυρή δέσμευση εκ μέρους των κρατών μελών.

2.11. Δεδομένων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, της επιστροφής του πολέμου στην Ευρώπη και της σκληρής πολιτικής ισχύος απαιτούνται αποτελεσματικές αποτρεπτικές ικανότητες. Παρόλο που η πολιτική μεγάλης ισχύος δεν υπήρξε ποτέ στόχος της ΕΕ, τώρα που η Ρωσία και η Κίνα αμφισβητούν το διεθνές σύστημα και την ασφάλεια, η ΕΕ πρέπει να προσαρμοστεί στον αυξανόμενο συστημικό ανταγωνισμό μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Η Ρωσία παραβιάζει κατάφωρα τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η δε Κίνα παραβιάζει τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως σαφώς καταδεικνύεται στο Σινγιάνγκ και στο Χονγκ Κονγκ.

2.12. Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και άλλες δημοκρατίες παγκοσμίως, είναι σημαντικοί εταίροι όσον αφορά τις δεσμεύσεις τις οποίες έχουν επισήμως και οικειοθελώς αναλάβει όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ: τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα — δηλαδή δικαιώματα από τα οποία ουδέποτε και επ' ουδενί χωρεί παρέκκλιση.

2.13. Η ΕΕ θα πρέπει να κατανοήσει καλύτερα την κρίσιμη σημασία που έχει η διατλαντική εταιρική σχέση, δηλαδή οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ, για το ΝΑΤΟ και, επομένως, για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ στρέφουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τους προς τον ασιατικό χώρο και τον χώρο του Ειρηνικού, η ρωσική επιθετικότητα καταδεικνύει ότι η παγκόσμια τάξη εξακολουθεί να χρήζει ασφάλειας και άμυνας, μεταξύ άλλων, εφόσον απαιτείται, και στην Ευρώπη.

2.14. Το ΝΑΤΟ δεν είναι μόνο στρατηγικός εταίρος της ΕΕ: η στρατιωτική άμυνα της Ευρώπης διασφαλίζεται από το ΝΑΤΟ και ο ευρωπαϊκός πυλώνας άμυνας θα πρέπει να αναπτυχθεί με πλήρως συμπληρωματικό τρόπο. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και η διεθνής τάξη ασφάλειας επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό από κάθε άποψη. Μια ευρύτερη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της άμυνας μπορεί να ενισχύσει το ΝΑΤΟ και να βελτιώσει την ικανότητα δράσης της Ευρώπης προκειμένου να συμβάλει αποτελεσματικότερα στη δική της ασφάλεια και στη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής.

2.15. Μολονότι η ΕΕ ως κοινότητα και το ΝΑΤΟ ως συμμαχία διαφέρουν εντελώς, η αλληλοεπικάλυψη μεταξύ τους αυξάνεται σημαντικά — όχι μόνο όσον αφορά τις αξίες και τους στόχους. Μόλις ολοκληρωθεί η προσχώρηση της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, 23 κράτη θα είναι μέλη αμφότερων των οργανισμών. Οι Ευρωπαίοι μπορούν και πρέπει να προσφέρουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στο ΝΑΤΟ μέσω μέτρων που ενισχύουν τη δική τους ικανότητα στρατηγικής δράσης. Τέλος, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες για την ασφάλειά της και να δημιουργήσει μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση ως τον ευρωπαϊκό πυλώνα του ΝΑΤΟ, σεβόμενη πλήρως την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών της.

2.16. Πάρα πολλά κράτη μέλη παραμελούν τις αμυντικές τους ικανότητες εδώ και πολλά χρόνια. Οι ενίοτε ανεπαρκείς —αλλά προπαντός αναποτελεσματικές— αμυντικές δαπάνες έχουν ως αποτέλεσμα οι ένοπλες δυνάμεις σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ να έχουν καταλήξει να είναι άκρως υποεξοπλισμένες, απροετοίμαστες και χωρίς διαλειτουργικότητα. Στις περιπτώσεις όπου τα εν λόγω κράτη μέλη της ΕΕ είναι επίσης μέλη του ΝΑΤΟ, παραμελούν επομένως τις υποχρεώσεις που υπέχουν δυνάμει της Συμμαχίας.

2.17. Η αμυντική ικανότητα της Ευρώπης δεν εξαρτάται μόνον από το ύψος του σχετικού προϋπολογισμού, αλλά κυρίως από την αποτελεσματική χρήση του. Τα διαφορετικά συστήματα που υφίστανται επί του παρόντος στην ΕΕ συνεπάγονται αλληλοεπικαλύψεις, υψηλό κόστος και ανεπάρκειες. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συντονίζουν καλύτερα την ανάπτυξη των

([1]) *Common Security — For our shared future*, [Κοινή ασφάλεια — Για το κοινό μας μέλλον], Στοκχόλμη, 2022.

εθνικών ικανοτήτων και τον αμυντικό σχεδιασμό και να βασίζονται πολύ περισσότερο σε κοινές προμήθειες. Θα πρέπει να υιοθετηθούν συνεκτικές πολιτικές για τις δημόσιες συμβάσεις σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να επιτευχθούν οι οικονομίες κλίμακας που απαιτούνται για τη μείωση του κόστους και να καταστεί δυνατή η δημιουργία επαρκούς δραστηριότητας για τη διασφάλιση της ύπαρξης πρωτοεμφανιζόμενων νεοφυών επιχειρήσεων ([2]). Οι τρέχουσες πρακτικές στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά αντικατοπτρίζουν το υψηλό κόστος της μη Ευρώπης.

2.18. Παρά τη Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO), τη συντονισμένη ετήσια επανεξέταση στον τομέα της άμυνας (Coordinated Annual Review on Defence — CARD) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (ETA), η ΕΕ έχει σημειώσει πολύ μικρή πρόοδο στην ανάπτυξη αποτελεσματικών κοινών δομών για τη διασφάλιση της δικής της ασφάλειας. Εξίσου σημαντική είναι η διακήρυξη των Βερσαλλιών του Μαρτίου 2022, η οποία βασίζεται στην απόφαση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων του Δεκεμβρίου 2021, στην οποία αναφέρεται ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική της ασφάλεια και, στον τομέα της άμυνας, θα ακολουθήσει στρατηγική γραμμή πλεύσης και θα αυξήσει την ικανότητά της να δρα αυτόνομα».

2.19. Η ικανότητα της ΕΕ να δρα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας θα ενισχυόταν με την κατάργηση του συστήματος λήψης αποφάσεων με ομοφωνία στο Συμβούλιο (δυνατότητα κάθε μεμονωμένου κράτους μέλους να εμποδίζει όλα τα υπόλοιπα κράτη να προχωρήσουν) στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Ως ενδιάμεση λύση, θα μπορούσε να εξεταστεί μια προσωρινή δοκιμαστική φάση ενός συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία ή με υπερενισχυμένη πλειοψηφία (δηλαδή υψηλότερα όρια για την ειδική πλειοψηφία). Ωστόσο, δεν είναι το θεσμικό πλαίσιο αυτό που κατά κύριο λόγο εμποδίζει τη συνεκτική δράση των κρατών μελών. Αντιθέτως, τα κράτη μέλη παρακάμπτουν το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, δεν αξιοποιούν το δυναμικό του και δεν δέχονται να ενταχθούν σε αυτό.

2.20. Ως εγγυήτρια της ασφάλειας, η Ευρώπη ενδέχεται να χρειαστεί ένα νέο αφήγημα και συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία θα στηρίζονται από την κοινωνία των πολιτών και τη συμμετοχή των πολιτών, για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και αλληλεγγύης χωρίς να υπάρχει κίνδυνος υποκατάστασης του εθνικισμού από τυχόν ευρωπαϊκό σοβινισμό. Η συμμετοχή του κοινού θα πρέπει να είναι ανοικτή, διαφανής και χωρίς αποκλεισμούς.

3. **Θετικές πτυχές του στρατηγικού προσανατολισμού**

3.1. Ο στόχος του στρατηγικού προσανατολισμού να επιτευχθούν μεγαλύτερη ασφάλεια μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων («act»), καλύτερη ετοιμότητα («secure»), στοχευμένες επενδύσεις («invest») και ευρύτερη συνεργασία («partner»), καθώς και να ενισχυθούν οι εταιρικές σχέσεις και οι συμμαχίες είναι καταρχήν ορθώς επιλεγμένος.

3.2. Με τον στρατηγικό προσανατολισμό θα ενισχυθεί η αποφασιστικότητα της Ευρώπης να τηρήσει τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, να αποκαταστήσει την ειρήνη και να προασπίσει την ελευθερία στην Ευρώπη.

3.3. Όσον αφορά την ασφάλεια, η Κίνα αναφέρεται στον στρατηγικό προσανατολισμό ως «συστημικός αντίπαλος», κάτι που έχει καταδειχθεί από τις μαζικές παραβιάσεις των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη διαρκή απειλή έναντι της Ταϊβάν και τη στήριξή της στη ρωσική εισβολή. Στον στρατηγικό προσανατολισμό τονίζεται ότι η Κίνα και η Ρωσία υπονομεύουν τη διεθνή τάξη. Επεκτείνουν τα πυρηνικά οπλοστάσιά τους και αναπτύσσουν νέα οπλικά συστήματα.

3.4. Επισημαίνονται επίσης η επικίνδυνη διάβρωση του πλαισίου ελέγχου των εξοπλισμών και ο αρνητικός αντίκτυπος αυτού του «νομικού κενού» στην ασφάλεια της ΕΕ.

3.5. Η ΕΕ έχει νόμιμα συμφέροντα σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Ο στρατηγικός προσανατολισμός δεν καλύπτει συστηματικά όλες αυτές τις περιοχές, αλλά ορθώς αναφέρει ότι, όπως φαίνεται ειδικά στα Δυτικά Βαλκάνια, η αδράνεια της Ευρώπης αποτελεί πρόσκληση προς άλλες δυνάμεις να καλύψουν το κενό.

3.6. Στον στρατηγικό προσανατολισμό τονίζεται ότι η ΕΕ πρέπει να δρα σαφώς πιο άμεσα και αποφασιστικά, τα δε κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να βασίζονται σε αμοιβαία στήριξη. Ως εκ τούτου, υπογραμμίζεται η σημασία του άρθρου 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να αποσαφηνίσει τη συνεκτική σχέση μεταξύ αυτής της πρωτογενούς νομικής βάσης και του καθήκοντος παροχής βοήθειας που προβλέπεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης του ΝΑΤΟ.

([2]) *Χάρτης πορείας σχετικά με τις κρίσιμες τεχνολογίες για την ασφάλεια και την άμυνα* [COM(2022) 61 final], σημείο 4.9

3.7. Η βελτίωση της ετοιμότητας και της διαλειτουργικότητας προσδιορίζονται στον στρατηγικό προσανατολισμό ως προτεραιότητες που πρέπει να συνάδουν με το ΝΑΤΟ. Στον στρατηγικό προσανατολισμό, η ΕΕ παρουσιάζεται ως καταλύτης για τη βελτίωση της ευρωπαϊκής άμυνας και προαναγγέλλεται ότι, μέσω αυτού, θα καλυφθούν κενά σε σχέση με κρίσιμες ικανότητες, θα ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των ευρωπαϊκών κοινωνιών και θα επιτευχθεί σταθερότητα στην ευρωπαϊκή γειτονία. Ένα πρώτο βήμα είναι η δημιουργία της ικανότητας ταχείας ανάπτυξης (Rapid Deployment Capacity), η οποία θα αποτελείται από 5 000 άνδρες και αναμένεται να τεθεί σε πλήρη λειτουργία έως το 2025. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι πλέον ώρα για αποτελέσματα, δεδομένου ότι η ΕΕ είχε ήδη θέσει πιο φιλόδοξους σχετικούς στόχους πριν από δύο και πλέον δεκαετίες, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί.

3.8. Μολονότι στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν γίνεται μνεία περί της καθιέρωσης συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία στην εξωτερική πολιτική, ζητείται η προσφυγή σε εποικοδομητική αποχή, ούτως ώστε τα πρόθυμα να αναλάβουν δράση κράτη μέλη να είναι σε θέση να προχωρούν. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να γίνει μεγαλύτερη χρήση του άρθρου 44 της ΣΕΕ, ώστε να καθίσταται δυνατή, κατόπιν σχετικής ανάθεσης εκ μέρους του Συμβουλίου, η συνεργασία κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις ενδεδειγμένες ικανότητες στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ).

3.9. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποσκοπεί στον ορθό συνδυασμό μη στρατιωτικών και στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Υπογραμμίζεται η σημασία των μη στρατιωτικών αποστολών ΚΠΑΑ στο πλαίσιο μη στρατιωτικών αντιδράσεων. Με τον στρατηγικό προσανατολισμό επιδιώκεται στενότερη συνεργασία μεταξύ της ΚΠΑΑ και των ενδιαφερόμενων φορέων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

3.10. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο στρατηγικός προσανατολισμός υιοθετεί μια προσέγγιση προσανατολισμένη στη δράση· απαριθμεί συγκεκριμένες προτάσεις και βήματα, καθώς και ημερομηνίες-στόχους και ορόσημα που θα επανεξετάζονται τακτικά από το Συμβούλιο της ΕΕ και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

3.11. Στον στρατηγικό προσανατολισμό υπογραμμίζονται επίσης σημαντικά μέτρα για την καλύτερη εισαγωγή της έννοιας του «φύλου, της ειρήνης και της ασφάλειας» και της κλιματικής αποτελεσματικότητας στις αποστολές και τις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ. Ειδικότερα, έως το 2023, η ΕΕ επιθυμεί να ενισχύσει το δίκτυο των συμβούλων της για τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα και για θέματα φύλου στις αποστολές και τις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ, η δε εφαρμογή του χάρτη πορείας της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή και την άμυνα θα ωθήσει τον στρατιωτικό τομέα προς την κλιματική ουδετερότητα.

4. **Επικριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τον προσανατολισμό**

4.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός είναι ένα πολύ φιλόδοξο έγγραφο που καθορίζει περισσότερες από 80 συγκεκριμένες δράσεις που πρέπει να αναληφθούν έως το 2025. Χρειάζεται εν προκειμένω ισχυρή πολιτική βούληση εκ μέρους των κρατών μελών, ειδάλλως το έγγραφο κινδυνεύει να αντικατοπτρίζει περισσότερο μια ΕΕ στερούμενη αρμοδιότητα σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας.

4.2. Ο στρατηγικός προσανατολισμός χαρακτηρίζεται από μια στενότερη έννοια της ασφάλειας: η ασφάλεια είναι κάτι περισσότερο από την άμυνα. Η μεγαλύτερη πρόληψη και προορατικότητα είναι ζωτικής σημασίας για την αποφυγή στρατιωτικών συγκρούσεων. Ο στρατηγικός προσανατολισμός εστιάζει στον καθορισμό καταλόγου συγκεκριμένων έργων και δράσεων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός αυτό. Ωστόσο, δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, ελάχιστα δε προσδιορίζει πού η ΕΕ επιθυμεί να προωθήσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια σύμφωνα με τις αξίες και τους στόχους της, ακόμη και εκτός της επικράτειάς της, για παράδειγμα στην άμεση γειτονία της. Ο προσανατολισμός πρέπει να διευρυνθεί ώστε να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική που θα περιλαμβάνει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

4.3. Στον στρατηγικό προσανατολισμό σκιαγραφείται μια μάλλον θετική εικόνα της συνοχής της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ και των δυνητικών ικανοτήτων της, π.χ. με τη μνεία ότι η ισχύς της ΕΕ στην πρόληψη και τη διαχείριση εξωτερικών συγκρούσεων και κρίσεων έγκειται στην ικανότητά της να χρησιμοποιεί τόσο στρατιωτικά όσο και μη στρατιωτικά μέσα. Στον προσανατολισμό δεν παρέχονται συγκεκριμένα παραδείγματα περιπτώσεων όπου κάτι τέτοιο θα στεφόταν από επιτυχία. Ωστόσο, μια μη ρεαλιστική ανάλυση δεν μπορεί να αποτελέσει στέρεη βάση για μια στρατηγική ασφάλειας. Η αυτοαξιολόγηση της ΕΕ ως συνεπούς πρωτοπόρου για πολυμερείς λύσεις και ο αυτοέπαινός της τον οποίο ρητώς εκφράζει στον στρατηγικό προσανατολισμό, π.χ. σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων της για την παγκόσμια ασφάλεια, δεν μπορούν να αποτελέσουν ειλικρινή απολογισμό.

4.4. Η ΕΕ έχει πράγματι επενδύσει πολλούς πολιτικούς και οικονομικούς πόρους στην πολυμερή προσέγγιση· ωστόσο, τουλάχιστον μέχρι την επίθεση της Ρωσίας, τα κράτη μέλη επιδίωκαν συντονισμένους στόχους ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής, μόνον εφόσον αυτοί ανταποκρίνονταν άμεσα στα δικά τους εθνικά συμφέροντα. Τη βασική αυτή έλλειψη στρατηγικών προβλέψεων καταδεικνύουν διάφορα παραδείγματα, μεταξύ άλλων: η διαδικασία διεύρυνσης στα Δυτικά Βαλκάνια, οι αντιδράσεις των Ευρωπαίων στον πόλεμο στη Λιβύη, οι εξαρτήσεις σε σχέση με την ενέργεια, τις πρώτες ύλες και άλλες προμήθειες, η εκπροσώπηση της Ευρώπης στα Ηνωμένα Έθνη και τα διαφορετικά επίπεδα επενδύσεων σε εθνικές στρατιωτικές ικανότητες από άποψη ποσοστού του ΑΕγχΠ.

4.5. Στον στρατηγικό προσανατολισμό αναγνωρίζεται η σημασία του ΝΑΤΟ για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, τούτο όμως δεν επαρκεί. Στον προσανατολισμό γίνεται λόγος για μια στρατηγική εταιρική σχέση με το ΝΑΤΟ, για συμπληρωματικότητα και για αυτονομία ως προς τη λήψη αποφάσεων. Ωστόσο, λίγα μόνον είναι τα κράτη μέλη που παραμένουν ουδέτερα, δηλαδή δεν έχουν προσχωρήσει στο ΝΑΤΟ, και η Συμμαχία είναι κάτι παραπάνω από απλώς στρατηγικός εταίρος για την Ευρώπη. Το ΝΑΤΟ είναι και θα παραμείνει επ' αόριστον ο μοναδικός ισχυρός εγγυητής της ασφάλειας της Ευρώπης. Ωστόσο, η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει τους Ευρωπαίους να οργανώσουν καλύτερα τη συμβολή τους στην ευρωπαϊκή ασφάλεια, συγκεντρώνοντας τις αμυντικές τους ικανότητες και εγκαταλείποντας τις μη συντονισμένες εθνικές πολιτικές υπέρ μιας κοινής ευρωπαϊκής προσέγγισης. Παρά τις πολλές καλές προσεγγίσεις στον στρατηγικό προσανατολισμό, κανένας από τους δύο οργανισμούς, ούτε η ΕΕ ούτε το ΝΑΤΟ, δεν έχουν μέχρι στιγμής αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό της συνεργασίας τους.

4.6. Η έννοια της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας πρέπει να ορίζεται σαφώς όταν εφαρμόζεται σε ζητήματα ασφάλειας και άμυνας, όπως στην περίπτωση του στρατηγικού προσανατολισμού. Η στρατηγική αυτονομία δεν συνίσταται στη μεμονωμένη δράση της ΕΕ, αλλά στην ανάδειξή της σε καλύτερο εταίρο, ικανό να αναλαμβάνει δράση όταν χρειάζεται, ακόμη και όταν ενδέχεται να μην υπάρχει διαθέσιμη στήριξη. Δεν πρέπει να σημαίνει τη διατήρηση ίσων αποστάσεων από τις παγκόσμιες δυνάμεις, όπως έχει ήδη τονίσει η ΕΟΚΕ στην πρόσφατη γνωμοδότησή της για τις διατλαντικές σχέσεις. Οι ΗΠΑ είναι και παραμένουν ο σημαντικότερος σύμμαχος και εταίρος της Ευρώπης. Ωστόσο, η ΕΕ θα πρέπει να ακολουθήσει μια πορεία μείωσης των στρατηγικών εξαρτήσεων, μεταξύ άλλων στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας, όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «*Χάρτης πορείας για τις τεχνολογίες ασφάλειας και άμυνας* [3]».

4.7. Οι μονομερείς ευρωπαϊκές εξαρτήσεις πρέπει να μειωθούν, και όχι μόνο στον τομέα της άμυνας. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αλληλεξαρτήσεις, ιδίως μεταξύ εταίρων που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις, δεν είναι μόνον επωφελείς, αλλά αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για μια πολυμερή τάξη βασισμένη σε κανόνες.

4.8. Όσον αφορά τις μελλοντικές στρατιωτικές ικανότητες της ΕΕ, η «δύναμη ταχείας αντίδρασης» που ανακοινώθηκε με τον στρατηγικό προσανατολισμό συνάδει με τις ιδέες για ταχέως αναπτυσσόμενες μικρότερες δυνάμεις στο πλαίσιο διεθνώς συντονισμένων αποστολών. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές δεν μπορούν να εξεταστούν μεμονωμένα από την πραγματική συμβολή της Ευρώπης στην ίδια της την ασφάλεια στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Οι ευρωπαϊκές προσπάθειες πρέπει να στηρίξουν την αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού πυλώνα του ΝΑΤΟ. Επί του παρόντος, δεν είναι σαφές πώς τα κράτη που είναι μέλη τόσο της ΕΕ όσο και του ΝΑΤΟ μπορούν να διαθέσουν επαρκείς πόρους τόσο για τις δυνάμεις αντίδρασης του ΝΑΤΟ όσο και για τη δύναμη ταχείας αντίδρασης της ΕΕ, σε περίπτωση που οι πόροι αυτοί χρειαστεί να ενεργοποιηθούν ταυτόχρονα. Επιπλέον, ορισμένα από τα μέτρα που παρουσιάστηκαν όσον αφορά δυνάμεις ταχείας παρέμβασης ανάγονται σε αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί πριν από δεκαετίες (Ελσίνκι 1999).

4.9. Στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος τον οποίο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη για την επίτευξη μεγαλύτερης ανθεκτικότητας έναντι της συστηματικής υπονόμευσης της συνοχής και της αλληλεγγύης, εντός και μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, από εχθρικές δυνάμεις.

4.10. Η αναβάθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως δημοκρατικού και βασιζόμενου στην αρχή του κράτους δικαίου εγγυητή ασφάλειας απαιτεί όχι μόνον ισχυρά ή ισχυρότερα θεσμικά όργανα της ΕΕ και μεγαλύτερη προορατικότητα από τα κράτη μέλη, αλλά και εκτεταμένες διασυνοριακές κοινωνικές συμμαχίες, κάτι που είναι αδιανόητο χωρίς ισχυρή και δυναμική πανευρωπαϊκή οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και πλήρως ενεργούς Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους.

4.11. Μεταξύ των εχθρικών επιθέσεων περιλαμβάνονται όχι μόνον οι στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και η παραπληροφόρηση, οι κυβερνοεπιθέσεις, ο οικονομικός εκβιασμός κ.λπ. Ο στρατηγικός προσανατολισμός κάνει μνεία στην ανάπτυξη μιας υβριδικής εργαλειοθήκης για συντονισμένη αντίδραση σε υβριδικές απειλές και στην εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση της χειραγώγησης πληροφοριών και των παρεμβάσεων από το εξωτερικό, καθώς και στην ενίσχυση της εργαλειοθήκης για τη διπλωματία στον κυβερνοχώρο. Ωστόσο, ο στρατηγικός προσανατολισμός πρέπει να προτείνει περισσότερα ως προς αυτή την κρίσιμη πτυχή. Η ΕΕ χρειάζεται επειγόντως μια διοργανική προσέγγιση για την αντιμετώπιση τέτοιων επιθέσεων και παρεμβάσεων, με τη συμμετοχή της αντιπροσωπευτικής κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να τεθούν τα θεμέλια για αποτελεσματική αλληλεγγύη, συνεργασία και ανθεκτικότητα μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, όπου ο αντίκτυπος τέτοιων επιθέσεων είναι αισθητός με πιο άμεσο τρόπο.

4.12. Η ασφάλεια της Ευρώπης δεν απειλείται μόνον από στρατιωτικές επιθέσεις υπό την παραδοσιακή έννοια. Οι κυβερνοεπιθέσεις και η δολιοφθορά κατά ιδιωτικών εταιρειών, δημόσιων οργανισμών και υποδομών ζωτικής σημασίας πρέπει επίσης να θεωρούνται υβριδικές πολεμικές επιθέσεις που μπορούν να προκαλέσουν καταστροφικές ζημίες. Η πτυχή αυτή δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη στον στρατηγικό προσανατολισμό, ιδίως όσον αφορά τα αποτελεσματικά μέτρα προστασίας και αντίδρασης.

([3]) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα "Χάρτης πορείας για τις τεχνολογίες ασφάλειας και άμυνας" [COM(2022) 61 final] (ΕΕ C 443 της 22.11.2022, σ. 112).

5. **Αναβαθμονόμηση του προσανατολισμού**

5.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως ότι η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει ολοένα και πιο επιθετικές ρεβιζιονιστικές δυνάμεις που παραβιάζουν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η βασιζόμενη σε κανόνες πολυμερής τάξη μπορεί να αποκατασταθεί εφόσον οι φιλελεύθερες δημοκρατίες μένουν συνεπείς στις αρχές τους, τις στηρίζουν με διπλωματικές, μη στρατιωτικές και στρατιωτικές ικανότητες και δεν ενδίδουν στους πειρασμούς, τις πιέσεις και τις απειλές αυταρχικών δυνάμεων.

5.2. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να εξυπηρετούν τον στόχο της αποτροπής ένοπλων συγκρούσεων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη το γεγονός ότι ο κόσμος είναι σαφώς λιγότερο ειρηνικός από ό,τι φαινόταν μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Επομένως, η ευρωπαϊκή κοινωνία χρειάζεται πολιτική συναίνεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα οικοδομήσει αποτελεσματικά την άμυνά της έναντι δυνητικών επιθέσεων και, κυρίως, θα ενισχύσει την ικανότητα πολιτικής προστασίας της. Η ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου και η ενεργός συμμετοχή των φορέων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας.

5.3. Η διατλαντική εταιρική σχέση απαιτεί πολύ περισσότερες πολιτικές επενδύσεις. Ενώ υπερβαίνει το ΝΑΤΟ, αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της Συμμαχίας. Οι Ευρωπαίοι πρέπει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες για τη διατήρηση και την εμβάθυνση των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ. Μια σταθερή εταιρική σχέση με τις ΗΠΑ, τόσο από άποψη εμπορικών σχέσεων όσο και από άποψη ασφάλειας, είναι ύψιστης σημασίας.

5.4. Ένας κόσμος χωρίς πυρηνικά όπλα αποτελεί ευρωπαϊκό στόχο. Μέχρι να επιτευχθεί αυτό, η αμερικανική εγγύηση πυρηνικής ασφάλειας για την Ευρώπη, η πυρηνική αποτροπή εκ μέρους του ΝΑΤΟ και η γαλλική δύναμη αποτροπής παραμένουν θεμελιώδους σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

5.5. Οι Ευρωπαίοι εταίροι πρέπει επειγόντως να επικεντρωθούν στην αύξηση της αποδοτικότητας των εξοπλιστικών τους δαπανών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, με πολύ περισσότερη διαλειτουργικότητα των εθνικών συμβατικών στρατιωτικών συστημάτων τους. Τα κράτη μέλη πρέπει να υπερβούν τις τρέχουσες δυσκολίες και παρανοήσεις σχετικά με την αγορά επειγόντως απαιτούμενων βραχυπρόθεσμων αμυντικών ικανοτήτων και να βρουν μια κοινή προσέγγιση για την ενίσχυση των αμυντικών τους συστημάτων με μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική μέσω κοινών δημόσιων συμβάσεων και κοινών συνεργατικών έργων. Τα κοινά ευρωπαϊκά σχέδια δεν θα πρέπει να αποκλείουν στενούς συμμάχους και εταίρους, αλλά η πρόσβασή τους στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά πρέπει να βασίζεται αυστηρά στην αμοιβαιότητα.

5.6. Το ποσοστό του ΑΕγχΠ που προορίζεται για αμυντικές δαπάνες είναι σημαντικό, καθότι συμφωνήθηκε μεταξύ των δυτικών συμμάχων — *pacta sunt servanda*! Όσον αφορά τις αποτελεσματικές ικανότητες, είναι πιο σημαντικό αυτές να καθοριστούν με ακρίβεια και να επιτευχθούν εγκαίρως. Το κατά πόσον για αυτό απαιτείται το 2 % ή ενδεχομένως υψηλότερο ποσοστό του ΑΕγχΠ είναι ήσσονος σημασίας. Καθοριστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι ένας δυνητικός εισβολέας θεωρεί υπερβολικά υψηλό το κόστος μιας επίθεσης. Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει τα μέσα και τους θεσμούς της, όπως η PESCO, η CARD, το ΕΤΑ και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη, προκειμένου να καταστήσει αποτελεσματικότερες τις αμυντικές δαπάνες των κρατών μελών της.

5.7. Η προμήθεια αμυντικών εξοπλισμών και οι δομές της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας είναι ζωτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Δεν υπόκεινται μόνο στους κανόνες της αγοράς. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή ασφάλεια δεν πρέπει να υπονομεύεται από δαπανηρές και αναποτελεσματικές συμβιβαστικές λύσεις. Τα κοινά έργα θα πρέπει να καθορίζονται από την ικανότητα ανταγωνιστικών και καινοτόμων βιομηχανιών να παράγουν αποτελέσματα και όχι από εθνικές ποσοστώσεις σε έργα συνεργασίας.

5.8. Ο προσανατολισμός καλύπτει μεν πολλές σημαντικές πτυχές της ασφάλειας, αλλά δεν αναφέρεται επαρκώς στη συλλογή πληροφοριών. Η ΕΕ θα πρέπει να επικαιροποιήσει τον προσανατολισμό συμπεριλαμβάνοντας σαφή ανάλυση των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων συλλογής πληροφοριών και συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο βελτίωσής τους.

5.9. Οι εθνικές αμυντικές δυνάμεις πρέπει να εξορθολογιστούν, δηλαδή να δημιουργηθούν αποτελεσματικές κοινές δομές διοίκησης που θα αποτελέσουν τελικά τη βάση για κοινές ευρωπαϊκές ένοπλες δυνάμεις. Είναι αναγκαίο να λάβουν σάρκα και οστά το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας.

6. **Συμβολή της κοινωνίας των πολιτών στην ασφάλεια και την άμυνα της Ευρώπης**

6.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου. Ωστόσο, θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει μια ευρωπαϊκή στρατηγική εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα χαρακτηρίζεται από μια ευρύτερη έννοια της ασφάλειας που θα ευθυγραμμίζεται επίσης με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και θα εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

6.2. Η μεγαλύτερη συλλογή πληροφοριών, πρόληψη και προορατικότητα είναι ζωτικής σημασίας για την αποφυγή στρατιωτικών συγκρούσεων. Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να επενδύσουν περισσότερο στις αμυντικές τους ικανότητες και τα περισσότερα από αυτά έχουν αρχίσει να το πράττουν. Αυτό πρέπει να είναι μια μακροπρόθεσμη δέσμευση και χρειάζεται τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας του ΝΑΤΟ πρέπει να διασφαλίζει την αποτροπή στρατιωτικών διενέξεων, αλλά η ΕΕ πρέπει να αυξήσει την ικανότητά της —μεταξύ άλλων με τα δικά της στρατιωτικά μέσα— να συμβάλει προληπτικά με συγκεκριμένο τρόπο στη διασφάλιση της περιφερειακής ειρήνης και σταθερότητας.

6.3. Η ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει τα κράτη μέλη, όπως προτείνεται στον προσανατολισμό, για τη βελτίωση της συνεργασίας τους προκειμένου να μειωθεί ο αναποτελεσματικός κατακερματισμός και η δαπανηρή επικάλυψη των αμυντικών ικανοτήτων τους· ωστόσο, όσο δεν διαθέτει πραγματική αρμοδιότητα στον τομέα της άμυνας, η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να επενδύει τους περιορισμένους πόρους της κυρίως σε πολιτικές και μηχανισμούς μη στρατιωτικού χαρακτήρα, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η πρόληψη των συγκρούσεων. Σε αυτό ακριβώς το σημείο η κοινωνία των πολιτών μπορεί να κάνει πραγματική διαφορά μέσω των κοινωνικών και οικονομικών δικτύων της και του ισχυρού δυναμικού της για δημόσια και πολιτιστική διπλωματία.

6.4. Μια ελεύθερη και δυναμική κοινωνία των πολιτών μπορεί να αποτελέσει αυτόματο σταθεροποιητή σε περιόδους κρίσης που επηρεάζουν την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Έχει αποδείξει δε ότι το πράττει, όπως για παράδειγμα σε σχέση με τη ρωσική επιθετικότητα, καθώς εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ σε πολλά κράτη μέλη φιλοξενούν και βοηθούν Ουκρανούς πρόσφυγες, επιδεικνύοντας απαράμιλλη προθυμία να συνδράμουν, ιδίως στα κράτη μέλη της ΕΕ που γειτνιάζουν με την Ουκρανία. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την ευρωπαϊκή ετοιμότητα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και τη συνεχή στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

6.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχουν για την ασφάλεια η κοινωνική δικαιοσύνη, οι οικονομικές προοπτικές και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η κοινωνική ειρήνη αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη μη άσκηση βίας. Ο περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη και η διαχείριση των επιπτώσεών της είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης και της ειρήνης παγκοσμίως.

6.6. Η ΕΟΚΕ προτείνει δημόσια φόρουμ στρατηγικού διαλόγου, ώστε η κοινωνία των πολιτών να μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας Ευρώπης η οποία προστατεύει από εχθρικές επιθέσεις και καθίσταται ανθεκτικότερη στις επιθέσεις που αποσκοπούν στην υπονόμευση του ηθικού και της πολιτικής σταθερότητας εντός και μεταξύ των κρατών μελών. «Στον αγώνα των παγκόσμιων δυνάμεων για υπεροχή, δεν είναι η στρατιωτική ή η οικονομική ισχύς που είναι αποφασιστικής σημασίας, αλλά τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας» ([4]).

6.7. Η ΕΟΚΕ, το τμήμα της «Εξωτερικές σχέσεις» (REX) και, όσον αφορά την αμυντική βιομηχανία, η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI) ([5]) μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον διάλογο μεταξύ του πολιτικού επιπέδου και της κοινωνίας για την ασφάλεια στην Ευρώπη και στον κόσμο. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να ζητεί τακτικές επικαιροποιήσεις του στρατηγικού προσανατολισμού και να αξιολογεί διεξοδικά νέες σχετικές πρωτοβουλίες, όπως η δέσμη μέτρων στον τομέα της άμυνας.

6.8. Η ρωσική επιθετικότητα και η συστηματική αντιπαλότητα με την Κίνα καθιστούν σαφές ότι η ΕΕ δεν έχει χρόνο να χάσει για να προσαρμοστεί στις γεωπολιτικές πραγματικότητες. Στις φιλελεύθερες δημοκρατίες αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε στενή συνεργασία και με την πολιτική στήριξη της κοινωνίας των πολιτών.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

([4]) Mazarr, M. J.: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall* [Τι είναι αυτό που κάνει μια μεγάλη δύναμη ισχυρή: οι πραγματικοί μοχλοί της ανόδου και της πτώσης], *Εξωτερικές Υποθέσεις*, Ιούλιος/Αύγουστος 2022.

([5]) https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi